

16.92x15.49	1	עמוד 25	הארץ - the marker	02/07/2014	43173490-1
מל "א" התרכז ללימודים אקדמי - 27560					

רווחה משכית בנדל ועירית קינן

הרגליים הקרות של ועדת אלאלוף

את התשובה הבאה: "נושא קביעת מינימום לקיום טופל באמצעות התייחסות לקו העוני ככסיס לחישוב של הגדלת הבטחת הכנסה". במלים אחרות, קו העוני, שבעצמו נקבע באופן שרירותי, נכתר כעת להוות נקודת התייחסות שרירותית למחיה בכבוד שאותה הפכה הוועדה למלה ריקה. נראה כי סירוב הוועדה למי לחמה בעוני לדרון במחיה בכבוד נובע מההכרה בכך שגובה הקצבאות נמוך משמעותית מקו הצרכים המינימליים של משפחה בישראל. לחברי הוועדה ברור שדיון מהותי כזה יחייב העלאה קבועה ומשמעותית בקצבאות, ואף יוביל לדיון כגובה שכר המינימום ובשאלה אם הוא מאפשר מחיה בכבוד, ולכך ממשלת ישראל לא תסכים.

והנה, גם להמלצות פושרות אלה מתנגדים פקירי האוצר. מה שהתחיל בקול תרועה רמה, מסתיים בקול ענות חלושה, והמלים הגרולות אינן יכולות לחפות על כך. מדיניותה הניאו ליברלית של הממשלה ב-18 השנים האחרונות עומדת בסתירה לתפישה של אחדיות המדינה לאזרחיה, אך היא איננה אומרת זאת בקול רם, בשל חשש מאובדן אלקטורלי ואף ממרי אזרחי. הרגליים הקרות של ועדת אלאלוף מספקות עלה תאנה להמשך מדיניות ההתנכרות לחיים בעוני – בבחינת הנה, אפילו המומחים לא חשבו שצריך מדד לקיום בכבוד.

בנדל היא עורכת דין באגודה לזכויות האזרח; קינן היא מרצה במרכז ללימודים אקדמיים (מל"א)

אלי אלאלוף. עלה תאנה צילום: דניאל בר און

ובין הקמת ועדת אלאלוף, לא ירד הנושא מהפרק, וחוקרים (ובהם אחת מכותבות מאמר זה) ניסו להציע מתודולוגיה לקביעת רף המחיה בכבוד. המדינה, מנגד, עומדת בסירובה לעשות כן, ואף גילינו באחרונה שאין כל מנגנון לקביעת גובה הקצבאות, והן נקבעות באופן שרירותי לגמרי.

בכו אחד עם מדיניות הממשלה החליטה ועדת אלאלוף להתעלם מהנושא, ובכך סללה את הדרך להמשך השימוש בקצבאות כככלי פוליטי או כמילוי זמין לחורים בתקציב. עזרה זו מרוקנת מתוכן אפילו את ההמלצות הפשוטות של הוועדה להגדלת חלק קטן מהקצבאות, שכן בהיעדר מנגנון אמפירי מחייב, לא יהיה לכך כל תוקף בדגש שהממשלה תחליט להפחיתן מחדש או אפילו לבטלן.

במאמץ של הרגע האחרון, שכנו וביקשנו מהוועדה לכלול בהמלצותיה כינון מנגנון לקביעת המינימום לקיום בכבוד, אלא שקיבלנו

עוד בטרם החלה הוועדה למלחמה בעוני לכתוב את המלצותיה, היא החמיצה הזדמנות היסטורית לשינוי באופן ההתמודדות של החברה והממשלה בישראל עם סוגיית העוני – בשל סירובה התמוה לדון בהגדרה של מחיה בכבוד, או במלים אחרות, בהגדרה מהותית לעוני.

עמדה גלויה זו של יו"ר הוועדה, אלי אלאלוף, בתמיכת משרדי האוצר וראש הממשלה – שבמידה רבה הכתיבו את ההמלצות הסופיות – ניצבת בניגוד מוחלט לעמדות אנשי המקצוע וחברי תת-הוועדה שדנה בקצבאות, שלפיהן מאבק אמיתי בעוני מחייב קביעת אמת מידה מחייבת לקיום בכבוד.

והי החמצה שנייה בתוך עשר שנים. הראשונה היתה בדיון כבד"ץ "קיום בכבוד", שהוגש ב-2003 על ידי כמה אזרחים ועמותות, בהן האגודה לזכויות האזרח, נגר שר האוצר דאז, בנימין נתניהו, עקב קיצוץ חד בקצבאות הבטחת הכנסה לכ-100 אלף משפחות. העתירה נגעה באופן שבו נקבע גובה הקצבאות, ובית המשפט הוציא צו על תנאי, שדרש מהמדינה להסביר מדוע לא תקבע סטנדרט לקיום אנושי בכבוד, כמתחייב מתוק יסוד כבוד האדם וחירותו. אלא שהמדינה סירבה לעשות זאת, ובית המשפט נכנע לסירובה, ובכך החמיץ הזדמנות נדירה לדיון מקיף בנושא. עם זאת, בית המשפט קבע שזכות למחיה בכבוד אכן קיימת, אף שלא הוגדרו תוכנה והיקפה. בעשר השנים שבין פסק דין "מחיה בכבוד"